

SOCIETAT GIRONA - 29 abril 2023 2.00 h

MN. JAUME ANGELATS DELEGAT DEL BISBAT DE GIRONA
PER AL DIÀLEG INTERRELIGIÓS

1

“El diàleg interreligiós respecta l’alteritat”

Mossèn Angelats, fotografiat a la rectoria de Cadaqués I.C.

IRENE CASELLAS - GIRONA

Vostè va fer la tesi doctoral sobre la violència, amb l'anàlisi del text bíblic que explica l'assassinat d'Abel per

Es pot col·laborar des de la diversitat: la lluita per la justícia, per

part de Caín. I més recentment ha publicat 'L'ull de la violència', amb les aportacions dels membres del grup de reflexió Teologia, Literatura i Arts, de la Facultat de Teologia de Catalunya. La violència és un element bàsic de la condició humana?

La violència és una capacitat i un impuls humà. Bàsic o no, es troba en el substrat de la condició humana. En els animals, la violència és instintiva, no racionalitzada. I limitada gairebé a l'autodefensa o a l'obtenció de menjar. No solen exercir violència gratuïta. Des de la de la tradició bíblica i cristiana, amb el gest de Caín –fratricidi primordial– se'ns mostra una pulsio que és exercida amb llibertat.

Però, creat a imatge i semblança de Déu, l'ésser humà disposa de la paraula, que el capacita per a una relació de tu a tu amb els altres, respectant l'alteritat. I davant de la pulsio de la violència, té la possibilitat de parlar, de raonar, d'enraonar...

Per aconseguir-ho és important un sentiment d'espiritualitat?

La dimensió espiritual –si ho és realment, d'espiritual– és sempre una invitació a obrir-nos i a respectar els altres. La violència, en canvi, implica i comporta tancament i trencament. Hi pot haver altres factors que potser no cal denominar espirituals i que possibiliten adoptar també

la pau, per la fraternitat... Tot això és un terreny comú

Sobre si algun dia hi haurà dones que exerceixin entre nosaltres el ministeri sacerdotal ordenat, temps al temps...

Raimon Panikkar va saber posar en relleu la pluralitat de perspectives com una riquesa, i el diàleg com a recerca d'harmonia

l'actitud humana i humanitzadora de respecte, com ara l'empatia.

En la tradició cristiana sovint veiem un Déu punitiu. Això no és xocant amb la idea de respectar l'alteritat?

Crec que percepcions d'aquesta mena suposen una interpretació deficient de referents pretesament bíblics. Són una distorsió de la divinitat, a partir de lectures superficials i esbiaixades. Qui acull la tradició bíblica com a paraula provinent de Déu, no pot oblidar que es tracta alhora d'una paraula humana sobre Déu, de vegades desenfoçada. Des de la perspectiva cristiana, aquella imatge resulta insostenible. La icona més reveladora de Déu és Jesús, mort a la creu, essent innocent, víctima de la violència política i religiosa. Crist lliura el seu esperit perdonant els seus botxins. I aquí l'omnipotència de Déu es manifesta en la màxima feblesa. És un acte de lliurament, més que de sacrifici. En fer de la seva vida un do per als altres fins a l'extrem, Jesús fa sagrada la vida des de la llibertat.

Parlem del diàleg interreligiós. Les religions poden ser un lloc de trobada, en lloc d'una excusa per al conflicte, tal com ha passat i continua passant en alguns llocs del món?

Sí, quan es conrea un diàleg veritablement dialògic... El diàleg interreligiós parteix de tradicions religioses diferents i de diverses sensibilitats espirituals. I requereix alhora un diàleg intercultural, que reconegui la diversitat, la pluralitat, les formes distintes de veure la vida i de viure-la. Raimon Panikkar deia que aquesta mena de diàleg és indispensable. I ho és, especialment, en l'escenari de la dita globalització, que ens mostra com mai la complexitat del món en què vivim. Som vuit milions de persones i cada persona és un món. Des de fa molts anys, l'Església valora i demana el cultiu d'una actitud dialogal

de coneixement, de reconeixement, d'amistat, de col·laboració entre persones i comunitats religioses. Les migracions ho han afavorit, i normalment el diàleg comença en la vida quotidiana dels qui es troben convivint en àmbits més o menys propers. Així, el diàleg interreligiós sol esdevenir també una forma de col·laboració pel que fa a qüestions que estan relacionades amb el bé comú.

Això es va veure força durant la pandèmia, per exemple als hospitals, on representants de les diferents confessions treballaven junts...

La riquesa de la diversitat implica que les persones puguin cooperar, tot i pensar i sentir de manera diferent. En el camp social, en la lluita per la justícia, per la pau, per la fraternitat..., hi ha naturalment un terreny comú de trobada i col·laboració. Després convé trobar altres vies de diàleg a nivell intel·lectual, conceptual o teològic...

Parlant de la pandèmia, sembla que en els moments més durs tothom es va proposar ser millor, potser alguns fins i tot es van apropar a l'Església. Els bons propòsits s'han abandonat ràpidament?

Possiblement sí..., però potser encara no som prou conscients de tot allò que la pandèmia ens ha comportat personalment i comunitàriament. Ha tingut efectes que ara es manifesten amb un cert malestar general, de por, de recel, de prevenció envers els altres. També amb problemes de salut mental, sobretot entre joves. Sigui com sigui, hem constatat la fragilitat i la feblesa de moltes estructures socials, polítiques i econòmiques. I crec que ha apuntat i es manté certa inquietud per cultivar la recerca de sentit de la vida personal i col·lectiva.

Mirant al futur, quin ha de ser el paper de la dona en l'Església?

El seu paper és i pot ser rellevant, en molts aspectes. Si, en relació amb el que dèiem fa un moment, el primer àmbit de diàleg és el de la vida, les dones, amb la seva capacitat d'empatia i de lucidesa per resoldre situacions des d'un pla més existencial que ideològic, fan aportacions determinants. En molts contextos, la seva comprensió dels dolors, dels sentiments i de les emocions humanes, directa i amb unes grans dosis de generositat, de donació, d'implicació i de respecte, resulta altament fecunda... Ara mateix, a l'Iran les dones lideren una lluita realment transformadora. A Amèrica Llatina o l'Àfrica encapçalen moviments de base molt potents, malgrat tants condicionaments culturals de submissió. Sobre si –com em preguntes– algun dia hi haurà dones que exerceixin entre nosaltres el ministeri sacerdotal ordenat, temps al temps...

Recentment s'ha complert la primera dècada del pontificat del papa Francesc. Sé que és una opinió molt personal, però vostè creu que és el papa que els fidels –i també aquells que no ho són– esperaven?

Com a bisbe de Roma –com ja va remarcar des del primer dia– té assumida la responsabilitat i de tenir una mirada oberta envers l'Església universal. En aquests primers deu anys, el papa Francesc ha iniciat una sèrie de moviments sabent, com ell mateix insisteix, que el temps és superior a l'espai, que la unitat preval sobre el conflicte, que la realitat és més important que les idees i que el tot és superior a la part. Així procura impulsar processos, confiant que siguin llavors que donaran el seu fruit. En no pocs aspectes ha canviat radicalment la manera d'exercir el servei del papat en l'Església i en el món.

Quines són aquestes llavors?

El papa ha situat a primer pla eclesial la paraula *sinodalitat*, provinent d'un terme grec que significa caminar plegats. Així l'Església es reconeix com una comunitat de persones que procuren caminar juntes pels camins de l'Evangeli, sentint-se estretament vinculades amb tots els homes i dones que transiten pel món.

És un sentiment de comunitat?

Manllevant una expressió de Francesc d'Assís, el papa Francesc va titular la seva darrera encíclica *Fratelli tutti*. Entre altres coses molt boniques, insisteix en la conveniència del diàleg interreligiós. Personalment, ell mateix ha fet molts gestos eloqüents d'apropament a seguidors de l'islam, així com també als d'altres religions: animistes, precolombines o del món oriental. A més, en el context de la pandèmia i de la guerra d'Ucraïna i de tantes altres, el papa és dels pocs líders mundials que diuen les coses pel seu nom. I no té por –al contrari, hi insisteix– a l'hora de posar en relleu moltes contradiccions escandaloses de les estructures mundials, tributàries especialment del capitalisme salvatge.

És un pontífex molt conscienciat socialment?

Segueix i desenvolupa les línies dels seus predecessors... Ja des de començaments del segle XX els papes han insistit molt en la qüestió social, això no ve de nou, però Francesc ho ha fet creativament amb gestos senzills i clars, posant el focus en les perifèries existencials i socials. El primer viatge, revelador del tarannà del llavors papa tot just estrenat, el va voler fer a Lampedusa, per posar de manifest el drama de la immigració i la injustícia del maltractament de migrants per part de països pretesament desenvolupats, explotadors històricament dels de moltes persones que ara no hi poden sobreviure. Els pelegrinatges del papa ressegueixen una ge-

ografia –recentment ha estat al Sudan i al Congo– que ja indica quins són els seus interessos.

Vostè també és un gran coneixedor de l'obra de Raimon Panikkar. Ell va ser impulsor del diàleg interreligiós. Què hem de valorar, sobretot, de la seva obra?

En el nostre entorn, va ser pioner i és un referent en posar l'atenció i aportar elements per desenvolupar el que ell va cultivar molt a fons: el diàleg interreligiós i intercultural. En el seu cas li ho va facilitar la seva pròpia biografia, en què conflueixen el món de l'Índia, on prevalen la tradició hinduista i budista, i el món d'arrel cristiana. Això li va permetre esdevenir pont entre dos vessants de pensament i de sensibilitats espirituals. El seu llegat quedarà consignat en l'edició de la seva *Opera omnia*, que tindrà una quinzena de volums.

Va ser un dels primers intel·lectuals catalans a parlar de diversitat...

Raimon Panikkar va saber posar en relleu la pluralitat de perspectives com una riquesa, i el diàleg no com a recerca de la uniformitat, sinó com a possibilitat d'harmonia recíprocament enriquidora entre registres diferents. L'objectiu final no és confondre's en una sola religió o un pensament únic –temptació persistent de tants totalitarismes i populismes– sinó reconèixer i gaudir de la riquesa de la diversitat.